ISSN: 2522-9699, 2616-5007

## ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

**DOI** 10.33930/ed.2019.5007.54(5-6)-1
**УДК 141.7:340.12:17**

# НООСФЕРНЕ ПРАВО ТА НООСФЕРНА ЕТИКА У ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ СУЧАСНОСТІ

**В.Г. Воронкова**
**О.П. Кивлюк**
**В.О. Нікітенко**

***Анотація***

***Актуальність теми дослідження*** *визначається необхідністю переосмислення ролі права та етики у забезпеченні сталого розвитку в умовах екологічної кризи, техногенного тиску та духовної деградації; інтеграції наукового, етичного та правового знання у межах філософії ноосфери як вищої форми взаємодії людини з біосферою; формування нової правової та етичної свідомості, яка базується на принципах гармонії, відповідальності, співпричетності, співіснування; необхідності в нових правових парадигмах, які враховують не лише права людини, а й права природи, планети, майбутніх поколінь.*

***Постановка проблеми.*** *У XXI столітті людство опинилося перед безпрецедентними глобальними викликами - екологічною катастрофою, моральною кризою, технологічною трансформацією суспільства та зростаючим розривом між науковим прогресом і духовними цінностями. Традиційні підходи до етики й права дедалі більше виявляють свою неспроможність вирішити проблеми, що стосуються не лише людини, але й біосфери загалом. Наявні правові системи, орієнтовані переважно на антропоцентризм, виявляються неготовими до викликів епохи глобальної екологічної відповідальності, кіберетики, біоетики, цифрової справедливості. Проблема полягає в тому, що сучасна правова й етична парадигма не враховує цілісність буття, взаємозалежність усіх форм життя на планеті та потребу в довгостроковій еволюційній гармонії між людиною, природою та техносферою. Водночас у науковій та філософській літературі спостерігається недостатній рівень опрацювання теоретичних і практичних аспектів ноосферного права й етики як самостійних феноменів правової культури та глобальної етичної свідомості. Відсутні систематизовані підходи до їхнього концептуального визначення, взаємозв'язку, інституціоналізації в правозахисній діяльності та імплементації в соціогуманітарну практику. Отже, постає проблема формування нової філософсько-правової моделі, яка поєднує етику відповідальності, екологічну свідомість і цінності сталого розвитку на основі ноосферного світогляду.*

***Аналіз останніх досліджень і публікацій****. У цьому контексті актуальним постає звернення до концептів ноосферного права та ноосферної етики, які, ґрунтуючись на ідеях В. Вернадського про ноосферу як сферу розуму і свідомої діяльності людства, дозволяють переосмислити морально-правові засади взаємодії людини з навколишнім світом. У філософсько-правовій думці проблематику ноосферного права і ноосферної етики розвивають сучасні українські дослідники В. Андрущенко, Р. Андрюкайтене, О. Вознюк, В. Воронкова, Н. Верлос, Г. Губенко, О. Кивлюк, В. Нікітенко, Б. Чупринський, які підкреслюють значення духовно-морального чинника в системі цінностей сучасної цивілізації; акцентують увагу на потребі оновлення правової культури через впровадження ноосферних цінностей у правозахисну діяльність. Вагоме теоретико-методологічне підґрунтя становлять ідеї В. Вернадського щодо ноосфери як сфери*

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

*моралі, розуму, справедливості, в якій знання, інформація та інтелект починають визначати розвиток планети.*

***Постановка завдання**. Концептуалізація ноосферної етики та права як нової гуманістично-екологічної парадигми правозахисної діяльності й формування правової культури, що відповідає викликам глобалізації, цифровізації та екологічної кризи. Завдання дослідження: проаналізувати ноосферну етику та право як гуманістичну парадигму правозахисної діяльності; з'ясувати інтегральну модель права як чинник сталого розвитку, культурної еволюції і збереження цивілізаційної рівноваги у глобалізованому світі; дослідити ноосферну адвокатську діяльність як вираження гуманізму, екологічної відповідальності, соціальної справедливості.*

***Виклад основного матеріалу.** Аналізується роль ноосферної етики як джерела гуманістичної ціннісної орієнтації в праві, що акцентує на взаємозв'язку між правами людини, екологічною відповідальністю та глобальною солідарністю. У статті розглядається концепція ноосферного права та ноосферної етики як інноваційної парадигми, що трансформує сучасну правозахисну діяльність і правову культуру. В основі цієї парадигми лежать ідеї В. І. Вернадського про ноосферу як сферу розуму, де знання, моральні цінності та духовна відповідальність людини формують нову цивілізаційну свідомість.*

***Висновки.** Дослідження спрямоване на теоретичне обґрунтування необхідності переходу від технократичного і формально-правового підходу до етично-ціннісного та інтегрального бачення права як інструменту гармонізації відносин між людиною, суспільством, природою і технологічним середовищем.*

***Ключові слова:** ноосферна етика, ноосферне право, адвокатська етика, захист прав людини, правозахисна діяльність, захист прав і свобод людини*

## NOOSPHERE LAW AND NOOSPHERE ETHICS IN CONTEMPORARY PHILOSOPHICAL DISCOURSE

**Valentyna Voronkova**
**Olga Kyvliuk**
**Vìtalina Nikitenko**

***Abstract.***

***Relevance of the research**. The relevance of this study lies in the necessity to rethink the role of law and ethics in ensuring sustainable development under conditions of ecological crisis, technogenic pressure, and spiritual degradation. It emphasizes the integration of scientific, ethical, and legal knowledge within the philosophy of the noosphere—the highest form of human interaction with the biosphere. This approach involves the formation of a new legal and ethical consciousness based on harmony, responsibility, complicity, and coexistence, as well as the development of new legal paradigms that consider not only human rights but also the rights of nature, the planet, and future generations.*

***Problem statement.** In the 21st century, humanity faces unprecedented global challenges: ecological disasters, moral crises, technological transformations, and the growing gap between scientific progress and spiritual values. Traditional approaches to ethics and law are increasingly inadequate for addressing problems that affect not only humanity but also the biosphere as a whole. Existing legal systems, which are largely anthropocentric, remain unprepared for the demands of global environmental responsibility, cybernetics, bioethics, and digital justice. The key issue is that the modern legal and ethical paradigm does not fully account for the integrity of existence, the interdependence of all forms of life, and the necessity of long-term evolutionary harmony between humans, nature, and the technosphere. At the same time, contemporary scholarship insufficiently explores noospheric law and ethics as independent phenomena of legal culture and global ethical consciousness. There are no systematic approaches to their conceptual definition, interconnection, institutionalization in human rights practices, or practical implementation. Consequently, there is a pressing need to develop a new philosophical and legal model that combines the ethics of responsibility, environmental awareness, and the values of sustainable development within a noospheric worldview.*

***Analysis of recent research and publications.** In this context, it is relevant to turn to the concepts of noospheric law and noospheric ethics. Based on V. Vernadsky's ideas about the noosphere as the sphere of reason and conscious human activity, these concepts allow for a*

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

*rethinking of the moral and legal foundations of human interaction with the world. In contemporary Ukrainian philosophical and legal thought, these issues are elaborated by V. Andrushchenko, R. Andryukaytene, O. Voznyuk, V. Voronkova, N. Verlos, H. Hubenko, O. Kyviuk, V. Nikitenko, B. Chupryns'kyy, who emphasize the significance of the spiritual and moral factor in the value system of modern civilization and highlight the necessity of renewing legal culture through the integration of noospheric values into human rights practices. A fundamental theoretical and methodological basis is provided by Vernadsky's understanding of the noosphere as a sphere of morality, reason, and justice, where knowledge, information, and intellect play a decisive role in planetary development.*

***Research task**. This study aims to conceptualize noospheric ethics and law as a new humanistic and ecological paradigm for human rights protection and for the formation of a legal culture responsive to the challenges of globalization, digitalization, and ecological crisis. The objectives are as follows: to analyze noospheric ethics and law as a humanistic paradigm of human rights activity; to identify an integral model of law as a factor of sustainable development, cultural evolution, and the preservation of civilizational balance in a globalized world; to investigate noospheric advocacy as an expression of humanism, ecological responsibility, and social justice.*

***Main material presentation.** The role of noospheric ethics as a source of humanistic value orientation in law is examined, with emphasis on the interrelation of human rights, environmental responsibility, and global solidarity. The article explores the concept of noospheric law and ethics as an innovative paradigm capable of transforming contemporary human rights activity and legal culture. This paradigm is grounded in Vernadsky's vision of the noosphere as a sphere of reason, where knowledge, moral values, and spiritual responsibility foster a new civilizational consciousness.*

***Conclusions.** The study theoretically substantiates the need to move beyond a technocratic and formal-legal approach toward an ethical-value-based and integral vision of law as a tool for harmonizing relations among humans, society, nature, and the technological environment.*

***Keywords:** noospheric ethics, noospheric law, legal ethics, human rights protection, human rights advocacy, protection of human rights and freedoms.*

**Актуальність теми та проблеми дослідження.** Сучасний світ переживає трансформаційні процеси, які пов'язані з глобалізацією, цифровізацією, екологічними, етичними та гуманістичними викликами, зростанням суспільної відповідальності за майбутнє планети. У цьому контексті виникає потреба в нових етичних та правових концептах, які здатні забезпечити гармонійний розвиток людини та цивілізації. Однією з таких інноваційних концепцій є ноосферне право та ноосферна етика – філософські категорії, що виходять за межі традиційного правового мислення в межах позитивного права, орієнтуючись на цілісність, масову свідомість, ціннісний вимір, еволюційні перспективи людства. Отже, звернення до ноосферної етики та ноосферного права в межах філософського дискурсу є своєчасною відповіддю на цивілізаційні виклики сьогодення і дає змогу окреслити напрямки гуманістичної трансформації правового виміру. Крім того, у кризовому світі зростає актуальність переосмислення засад гуманістичної правової, правоохоронної та правозахисної діяльності: традиційні моделі доволі часто виявляються недостатніми для вирішення складних соціальних, аксіологічних, екологічних, етичних і т.д. проблем.

**Постановка проблеми.** У сучасну епоху глобальних трансформацій, екологічних криз, цифрової революції та зростаючих загроз щодо правового виміру людського буття особливої ваги набувають міждисциплінарні, інтегровані підходи до вирішення цивілізаційних викликів. Саме в цьому контексті виникає потреба у формуванні нового етичного та правового підходу, заснованого на філософії ноосфери – концепції, що об'єднує людину, природу, науку, моральну відповідальність.

Як зазначає Г. Губенко: "Природним продовженням наук біосферного класу є

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

науки ноосферного класу, однак вони охоплюють зовсім нові галузі людського знання та духу, які належать до гуманітарної сфери. Науки ноосферного класу хоча й не точні, але суворі, оскільки аксіоматика гуманітарної сфери тисячоліттями відшліфовувалася у світових релігіях, великих філософських системах, видатних здобутках літератури і мистецтва. Синтез, на основі якого в цих науках формуються нові універсальні структури, ґрунтується на біоетичній парадигмі" [7, с. 125].

Ноосферна етика та право виступають інноваційними концептами, які відповідають запитам постіндустріального суспільства та ґрунтуються на цінностях сталого розвитку, гідності, свободи, відповідальності та взаємозв'язку людини з природним і соціальним середовищем. Ноосферна етика як етика глобальної відповідальності пропонує глибший моральний фундамент для правового мислення, яке виходить за межі юридичного позитивізму і прагне до гармонії між індивідом, суспільством і біосферою. Таким чином, поєднання ноосферної етики та ноосферного права актуалізує нову парадигму правозахисної діяльності, що відповідає викликам XXI століття і орієнтована на довготривалу гармонізацію взаємин між людиною, природою, державою і технологіями. Ноосферна етика - це система моральних принципів і цінностей, яка формується на основі ідей В. Вернадського про ноосферу як сферу розуму, що охоплює синтез наукового знання, екологічної відповідальності, соціальної справедливості та духовної культури. Вона розглядає людину не як домінантного суб'єкта над природою, а як відповідального співтворця глобальної екосистеми. Її засадничими цінностями є: співіснування, біоцентризм, солідарність, міжпоколіннєва відповідальність, моральний імператив збереження життя у всіх його формах.

Ноосферне право – це правова концепція, яка виходить з інтеграції правових, етичних і екологічних засад, що об'єднують права людини з правами природи, науковими досягненнями та глобальною екосоціальною відповідальністю. Це право не лише регулює взаємовідносини між людьми, а й ставить за мету гармонізацію правових норм із законами біосфери та ноосфери. У цьому контексті правозахисна діяльність набуває нового змісту: вона трансформується у гуманістичну правозахисну практику, спрямовану на забезпечення як людських прав, так і прав живої природи, майбутніх поколінь, цифрової безпеки. В основі концепції ноосферної етики та права лежать такі ключові принципи: гармонійність (пошук балансу між правами людини, інтересами суспільства і природи); цілісність (бачення правової системи як частини ноосферної структури); екологічна справедливість; інтелектуально-духовна відповідальність; трансгуманістичне розширення правосуб'єктності (включення нових форм життя, штучного інтелекту тощо у правовий дискурс) [2, 5, 9, 12].

Проблематика статі присвячена осмисленню нової – ноосферної парадигми етики та права як цілісної філософсько-правової системи, що досі залишалася недостатньо дослідженою в сучасному правознавстві, соціальній філософії, філософії права. Зокрема, у фокусі уваги перебувають такі невирішені та малодосліджені аспекти загальної проблеми, як інтеграція ноосферної етики в правозахисну діяльність, у результаті того, що бракує глибоких досліджень щодо того, як етичні принципи ноосфери (глобальна відповідальність, моральна зрілість, екологічна свідомість) можуть практично реалізовуватися в роботі адвокатів, правозахисників, суддів.

Формування правової культури на засадах ноосферного мислення здебільшого розглядається крізь призму юридичного формалізму, а не як частина духовного і культурного розвитку людини. Дослідження ролі духовно-ціннісного виміру у становленні нової правової свідомості залишається фрагментарним. Синтез позитивного, природного, екологічного і цифрового права в єдину цілісну модель не відбувся, так як юриспруденція поки не сформулювала єдиної концепції, яка б

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

поєднувала різні правові підходи у контексті глобальних викликів і технологічних трансформацій. Роль ноосферного підходу у правовій адаптації до цивілізаційної кризи не використовується, так як майже не розроблені моделі правового реагування на екологічні, моральні, культурні та технологічні кризи сучасності, які б враховували інтереси не лише сьогодення, а й майбутніх поколінь [4, 5, 6, 9].

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У сучасній науковій літературі простежується активізація досліджень, спрямованих на гуманізацію правозахисної діяльності, інтеграцію етичних, екологічних і філософських вимірів у сферу юриспруденції. Особливої актуальності набувають підходи, що ґрунтуються на ноосферній парадигмі як системному баченні взаємодії людини, права, природи і суспільства в умовах глобальних трансформацій. Питання формування нових етичних і правових парадигм у контексті глобальних трансформацій активно досліджуються в сучасному філософсько-гуманітарному дискурсі. Вагоме теоретико-методологічне підґрунтя дослідженню становлять ідеї В. Вернадського щодо ноосфери як сфери розуму, в якій людська свідомість починає визначати розвиток планети. Особливої уваги набули праці, що ґрунтуються на ідеях В. Вернадського про ноосферу як етап еволюції, де провідну роль починає відігравати розумна діяльність людини. Його вчення стало методологічною основою для подальшого розвитку концепцій ноосферного мислення, екологічної свідомості, етики відповідальності та глобального права.

У філософсько-правовій думці проблематику ноосферного права і ноосферної етики розвивають сучасні українські дослідники, зокрема В. Андрущенко, Р. Андрюкайтене, О. Вознюк, В. Воронкова, Н. Верлос, Г. Губенко, О. Кивлюк, В. Нікітенко, Б. Чупринський, які підкреслюють значення духовно-морального чинника в системі цінностей сучасної цивілізації; аналізують становлення ноосферної свідомості як базису нової етики й права; розглядають ноосферну етику як форму реалізації глобальної етичної відповідальності людини перед природою; акцентують увагу на потребі оновлення правової культури через впровадження ноосферних цінностей у правозахисну діяльність.

Ганс Йонас у своїй концепції “етики майбутнього” пропонує подібну до ноосферної ідею відповідальності людини за життя на Землі у контексті науково-технічного прогресу. Проте, незважаючи на окремі наукові досягнення, системний аналіз категорій “ноосферне право” і “ноосферна етика” як взаємопов’язаних філософських, соціальних і правових феноменів поки що перебуває на етапі становлення. Необхідним є також узагальнення існуючих підходів, поглиблення міждисциплінарного діалогу (етика, філософія, екологія, правознавство) і формування цілісної концептуальної моделі ноосферної правосвідомості, адаптованої до викликів сучасної цивілізації [8].

Акцентуємо увагу на тому, що знаковою для нас є конференція “Ноосферна парадигма в публічному управлінні: теорія, історія, сучасність” (15 березня 2017 р. Харків, ХарРІ НАДУ). На міжнародному рівні орієнтирами виступають: “Basic Principles on the Role of Lawyers” (ООН, 1990) щодо етичного статусу адвокатів і їхньої ролі в демократичному суспільстві; Європейські стандарти адвокатської етики (CCBE), які формують правову та моральну відповідальність адвоката перед суспільством. Окрему увагу заслуговують праці, де правозахист розглядається як форма соціального служіння й духовної активності. Таким чином, автори спираються на міждисциплінарний масив досліджень, які дозволяють поєднати філософські, правові, етичні, екологічні та соціогуманітарні підходи до розуміння сутності адвокатської діяльності у контексті ноосферної парадигми [11].

**Мета статті** – концептуалізація ноосферної етики та права як нової гуманістично-екологічної парадигми професійної діяльності в межах права та формування правової культури, що відповідає викликам глобалізації, цифровізації,

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

екологічної кризи тощо.

**Постановка завдання:** проаналізувати ноосферну етику та право як гуманістичну парадигму професійної діяльності в межах права; з'ясувати інтегральну модель права як чинник сталого розвитку, культурної еволюції і збереження цивілізаційної рівноваги у глобалізованому світі; дослідити ноосферну адвокатську діяльність як вираження гуманізму, екологічної відповідальності, соціальної справедливості.

***Ноосферна етика та право як гуманістична парадигма правозахисної діяльності.***

У філософсько-правовому дискурсі окреслюється необхідність інтеграції гуманістичних, екологічних та правових підходів у відповідь на глобальні виклики. Саме таку інтеграцію забезпечує ноосферна концепція, яка ґрунтується на ідеї В. Вернадського про ноосферу як сферу розуму, у якій людська діяльність підпорядковується вищим цінностям – знанню, моральності, справедливості та відповідальності перед людством і природою [1]. Ноосферна етика є категорією, що об'єднує цінності сталого розвитку, екологічну свідомість, відповідальність в контексті темпоральності, солідарність всіх форм життя, повагу до гідності, свободи, рівності людини та взаємозалежності з природою. Вона формує етичне підґрунтя правозахисної діяльності нового типу, що не обмежується юридичними межами, а орієнтується на забезпечення екзистенційних прав: життя, духовну самореалізацію, інформаційну безпеку тощо.

Ноосферне право, у свою чергу, постає як розширена правова категорія, що враховує взаємозв'язки між правами людини, біосферою та техносферою; трансформує позитивістське право в напрямку біоетико-правової інтеграції, формуючи нову концепцію природного права; визнає необхідність екосуб'єктності (правової суб'єктності живої та неживої природи, майбутніх поколінь, а подекуди і штучного інтелекту). У цьому контексті гуманістична правозахисна діяльність набуває ноосферного виміру. Вона більше не зводиться лише до захисту людини від порушень прав, а виступає філософією відповідальності за цілісність буття, етичним інструментом управління розвитком у межах правової культури ноосфери [5, 9].

Таким чином, ми маємо справу з концептуальним сплетінням таких категорій: ноосфера як рамкове поняття цілісної взаємодії природи, людини, науки й моралі; етика як вища форма регуляції дій людини відповідно до принципу співбуття; право як нормативно-ціннісна система, що відображає еволюцію людства до гармонії; гуманізм як основа правозахисту в епоху біоцифрової взаємодії; правозахисна діяльність як практичний інструмент реалізації ноосферної етики та права. Ця синергетична модель відкриває нові горизонти для правової думки та правозахисної практики, формуючи основу для переходу від антропоцентричної до еко-гуманістичної правової культури, яка відповідає епосі глобальних ризиків і цифрових викликів.

***Таблиця 1***

**Концептуальний синтез ноосферної етики, ноосферного права і правозахисної діяльності**

| ***Категорія / Концепт*** | ***Лаконічне визначення*** | ***Ключові цінності / принципи*** | ***Функціональний зв'язок із іншими категоріями*** |
|---|---|---|---|
| ***Ноосфера*** | Сфера розуму, що охоплює взаємодію природи, людини, науки, моралі | Цілісність, співбуття, розумність, духовно-наукова еволюція | Філософське підґрунтя для формування ноосферної етики та права |
| ***Ноосферна етика*** | Система моральних принципів, спрямована на збереження гармонії людини й природи | Відповідальність, екологічна свідомість, солідарність, гідність | Надає ціннісну основу праву та правозахисній діяльності; забезпечує гуманістичний зміст права |

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

| | | | |
|---|---|---|---|
| ***Ноосферне право*** | Правова система, що враховує як права людини, так і природи та майбутніх поколінь | Екологічна справедливість, міжпоколіннєва відповідальність, правосуб'єктність | Інструмент реалізації етичних засад ноосфери у юридичній площині |
| ***Правозахисна діяльність*** | Практика захисту прав людини та гідності у суспільстві | Активність, захист, солідарність, моральна й юридична відповідальність | Практичне втілення ноосферної етики та права; канал реалізації гуманістичних ідей через право та етику |
| ***Гуманізм*** | Філософська концепція, що стверджує цінність людини та її гідності | Права людини, свобода, моральна автономія | Сутнісна основа як ноосферної етики, так і правозахисної діяльності |
| ***Сталий розвиток*** | Концепція розвитку, що не шкодить майбутнім поколінням і зберігає ресурси | Гармонія, баланс, сталий добробут, інклюзивність | Цільова орієнтація ноосферного права та етики; підґрунтя для розвитку нових правозахисних стратегій |
| ***Екосуб'єктність (право природи)*** | Ідея визнання природи як юридичного суб'єкта | Право на існування, збереження, відновлення | Розширення предмету правозахисту у межах ноосферної правової парадигми |

Таким чином, ноосфера формує фундамент для ноосферної етики, етика надає ціннісну орієнтацію праву, право реалізує гуманістичні цілі, а правозахисна діяльність є інструментом втілення ноосферної моделі гармонії людини, природи і суспільства.

Поняття ноосфери, введене В. Вернадським, відкриває новий горизонт осмислення людської присутності у світі [1]. Йдеться не лише про перехід біосфери до якісно іншого стану, де провідним чинником стає розумна діяльність людини, а й про формування цілісної системи знань, що інтегрує наукові, філософські та культурні виміри людського буття. Концептуалізація ноосферних дисциплін передбачає створення інтегрованого міждисциплінарного простору, в якому взаємодіють природничі науки, соціогуманітарні студії, етика, глобалістика, технології тощо [10]. У цьому сенсі ноосфера є не лише об'єктом вивчення, але й методологічною рамкою для нового типу мислення, що поєднує раціональність та інтуїтивність, науковість і духовність, технічний прогрес і культурну рефлексію. "Ноосфера в контексті вивчення цього феномену, є не тільки суспільно-матеріальною, а й духовно-ідеальною сутністю, яка охоплює "тонко-матеріальні", квантово-хвильові плани Всесвіту, в які людина занурена, з якими вона взаємодіє" [3, с. 287].

Філософська основа ноосферних досліджень полягає у визнанні єдності людини та природи, де людський розум уже не є зовнішнім спостерігачем, а стає активною силою космічної еволюції. Це вимагає інноваційних підходів до наукової та освітньої практики, спрямованих на формування глобального мислення, що здатне відповідати на цивілізаційні виклики. Взаємозв'язок дисциплін у межах ноосферного підходу можна розглядати як мережу, в якій екологія формує підґрунтя для усвідомлення меж людської діяльності, економіка сталого розвитку пропонує моделі гармонізації господарських практик із законами природи, етика задає моральні орієнтири, а інформатика та кібернетика забезпечують інструментарій для інтеграції знання. Соціологія й культурологія в цьому контексті відкривають перспективи колективної свідомості як передумови ноосферної єдності людства. Таким чином, ноосферна концепція не лише інтегрує наукові та філософські напрями, а й стимулює інноваційне мислення, здатне виробити нові цивілізаційні сценарії. Її стратегічна мета — формування планетарного гуманізму, де людство

 ISSN: 2522-9699, 2616-5007

усвідомлює себе не просто як сукупність соціальних спільнот, а як розумний організм біосфери, відповідальний за збереження життя у всіх його вимірах.

Ноосферна етика та право постають як цілісна філософсько-правова конструкція, що інтегрує гуманістичні, екологічні та духовно-ціннісні засади в єдину модель правового поля. Ноосфера, як вища форма еволюції свідомості людства, формує онтологічний і світоглядний фундамент для ноосферної етики, яка, у свою чергу, надає морально-ціннісну орієнтацію праву. Ноосферне право трансформує правову систему в напрямку цілісності, справедливості й відповідальності за майбутній цивілізаційних прогрес, орієнтуючи її на досягнення гармонії між людиною, суспільством і природою. У цьому контексті гуманістична правозахисна діяльність виступає не лише інструментом юридичного захисту прав людини, а й каналом втілення ноосферних цінностей у реальність – через захист гідності, екологічну справедливість, солідарність, цифрову безпеку та збереження життя у всіх його проявах. Такий підхід відкриває нові горизонти для формування інтегральної моделі права майбутнього, здатної забезпечити стійкий розвиток, культурну еволюцію і збереження цивілізаційної рівноваги.

**Інтегральна модель права як чинник сталого розвитку, культурної революції і збереження цивілізаційної рівноваги у глобалізованому світі.**

У XXI столітті світ стикається з безпрецедентними викликами: зміна клімату, глобальна нерівність, техногенне перенавантаження, міграційні кризи, цифрова трансформація, кризи легітимності державного управління і правових систем. Ці виклики вимагають не просто вдосконалення наявних правових моделей, а їх концептуального переосмислення відповідно до нової філософії взаємозалежного світу. Право як соціальний регулятор більше не може функціонувати виключно в межах позитивістської, ізольованої парадигми. Необхідна інтегральна модель права майбутнього, яка б об'єднувала правові, етичні, екологічні, культурні та духовні виміри. Особливої актуальності ця модель набуває в контексті сталого розвитку, що передбачає баланс між економічним зростанням, соціальною справедливістю та збереженням довкілля. У цьому контексті право майбутнього повинно стати не лише засобом регулювання, а й інструментом гармонізації відносин між людиною, природою та суспільством, а також ключовим чинником цивілізаційної рівноваги.

***Таблиця 2***

**Інтегральна модель права як чинник сталого розвитку, культурної еволюції і цивілізаційної рівноваги**

| ***Компонент*** | ***Змістовне наповнення*** | ***Функції в інтегральній моделі*** | ***Вплив на сталий розвиток і культурну еволюцію*** | ***Приклади реалізації*** |
|---|---|---|---|---|
| **Позитивне право** | Закони, кодекси, юридичні процедури | Нормативне регулювання, забезпечення правопорядку | Забезпечує юридичну визначеність і стабільність | Конституційне право, міжнародні угоди |
| **Природне право** | Універсальні моральні принципи, права людини, цінність життя | Основа для легітимності права, етична орієнтація | Гарантує людську гідність, рівність, справедливість | Загальна декларація прав людини |
| **Екологічно-ноосферний вимір** | Право на чисте довкілля, сталий розвиток, ноосферна етика | Інтеграція людини з природою, збереження екосистем | Гармонізація відносин "людина – природа – суспільство" | Кліматичні угоди, екологічне право, ESG-підходи |
| **Культурно-цивілізаційна інклюзія** | Мультикультуралізм, право народів на ідентичність | Збереження культурної різноманітності, діалог цивілізацій | Сприяє міжкультурному миру та культурній еволюції | ЮНЕСКО-програми, права корінних народів |

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| **Цифрово-технологічний блок** | Кіберправо, регулювання штучного інтелекту, цифрова ідентичність | Захист цифрових прав, адаптація до технологічної революції | Підвищення ефективності, прозорості, відповідальності | e-government, блокчейн-право, етичне регулювання ШІ |
| **Глобальна правова свідомість** | Правова освіта, культура відповідальності, міжнаціональні правові цінності | Формування спільного правового простору, глобального консенсусу | Забезпечує цивілізаційну рівновагу через узгодженість норм і цінностей | Загальна декларація прав людини (ООН) як етично-правова основа для країн світу - Міжнародні судові інститути |

Інтегральна модель права постає як інноваційна, багатовимірна і динамічна система, що синтезує ключові складові сучасного праворозуміння в умовах глобальних трансформацій. Позитивне право як система норм, законів та інституцій синтезується з природним правом, де втілюються універсальні моральні принципи, духовні імперативи та гуманістичні засади.

Інтегральне право також спирається на ідеї глобальної правової свідомості, яка формується у взаємодії правових культур, націй та цивілізацій і сприяє утвердженню міжкультурного правового діалогу. Ключові характеристики цієї моделі включають глобальну етику відповідальності як за майбутні покоління, так і за біосферу й технологічні інновації, гармонізацію права і моралі, інтеграцію екологічного та ноосферного вимірів, відкритість до транснаціональної комунікації, культурно-цивілізаційну інклюзивність. Наприклад, “для підвищення ефективності реалізації цифрових прав необхідно застосовувати рецепцію правового матеріалу з країн, де конституційно-правова модернізація вже відбулась з урахуванням цифрової трансформації та має позитивний досвід нормативного регулювання, в тому числі й на найвищому конституційному рівні” [2, с. 132].

Таким чином, інтегральна модель права – це філософсько-культурний і еволюційний проєкт, спрямований на забезпечення сталого розвитку, збереження культурного різноманіття, екологічної рівноваги та правової єдності людства в умовах глобальної нестабільності та цивілізаційних викликів.

**Ноосферна адвокатська діяльність як вираження гуманізму, екологічної відповідальності, соціальної справедливості.**

Адвокатська діяльність цілком може розглядатися як ноосферна, якщо вона ґрунтується на цінностях гуманізму, екологічної відповідальності, соціальної справедливості. У контексті ноосферної концепції В. Вернадського адвокатура виходить за межі лише юридичного захисту, вона стає формою правозахисної діяльності, спрямованої на гармонізацію відносин між людиною, суспільством і правом. Суть ноосферної адвокатської діяльності полягає в глибокій трансформації традиційного уявлення про адвокатуру як виключно професійну юридичну практику, перетворюючи її на етико-духовну, соціально відповідальну та інтелектуально інтегровану місію [12].

Гуманістичний вимір ноосферної адвокатської діяльності передбачає захист гідності, прав і свобод людини не лише як юридичного суб’єкта, а і як вищої соціальної цінності. Адвокат виступає не просто правником, а носієм морального авторитету, справедливості, милосердя і людяності, що виходить за межі буквального тлумачення закону й орієнтується на глибинні моральні імперативи.

Правозахисна місія ноосферної адвокатської діяльності передбачає активну протидію правовому нігілізму, дискримінації, зловживанню владою, а також забезпечення реального доступу до правосуддя. Адвокат у цьому контексті є посередником між громадянином і державою, що допомагає відновити соціальний

 ISSN: 2522-9699, 2616-5007

баланс і справедливість у суспільстві, а також слугує зміцненню довіри до правової системи.

Ноосферний підхід, який означає усвідомлення адвокатурою своєї відповідальності не лише перед клієнтом, а й перед суспільством, майбутніми поколіннями та природним середовищем, сприяє формуванню правової культури, де мораль, розум і духовність виступають базовими опорами ноосферного мислення.

З іншого боку інтеграція знання і свідомості, яка характеризує адвоката як представника свідомої правової еліти, що володіє міждисциплінарним мисленням, дозволяє поєднувати знання з етики, соціології, екології, філософії та права, підтримуючи відкритий правовий діалог і правовий плюралізм у глобалізованому світі, де практичний досвід стає простором для розвитку свідомого права, здатного адаптуватися до складності сучасних цивілізаційних викликів.

Таким чином, ноосферна адвокатська діяльність – це етично-цілісна, соціально відповідальна й філософськи осмислена форма правозахисної практики, орієнтована на гармонію людини, суспільства, держави та природи в умовах глобальних трансформацій, яка виходить за межі формального юридичного захисту і сприяє утвердженню правової гармонії, духовності, сталого розвитку й цивілізаційної рівноваги [12].

***Таблиця 3***

**Ноосферна адвокатська діяльність: філософсько-правова модель**

| ***Вимір / Компонент*** | ***Зміст / Характеристика*** | ***Функції*** | ***Цінності / Принципи*** | ***Роль у правовій системі*** |
|---|---|---|---|---|
| ***Гуманістичний*** | захист гідності, свободи, життя та честі людини | -представництво інтересів особи;<br>- етична підтримка;<br>- недискримінація | гуманізм, повага до людини, співчуття, справедливість | Адвокат – гарант прав особи, етичний орієнтир у правовій системі |
| ***Правозахисний*** | активна участь у запобіганні порушенням прав, протидія репресіям | - оскарження свавілля;<br>- правова допомога вразливим категоріям;<br>- громадський контроль | правова рівність, верховенство права, недопущення насильства | Адвокат – ланка між громадянином і державою |
| ***Екологічно-правовий*** | участь у формуванні екоправового мислення | - захист прав у сфері екології;<br>- консультування у справах про шкоду довкіллю | відповідальність, міжпоколінна етика, сталий розвиток | Адвокат – активіст екологічного правозахисту |
| ***Соціально-етичний*** | підвищення рівня правової культури суспільства | - освітня діяльність;<br>- популяризація правових знань;<br>- соціальна медіація | відкритість, просвітництво, відповідальність перед спільнотою | Адвокат – просвітник, носій ноосферної правосвідомості |
| ***Інтелектуально-ноосферний*** | високий рівень правового мислення, інтердисциплінарний підхід | - залучення філософських, соціологічних, біоетичних знань;<br>- прогнозування правових наслідків | розум, знання, духовність, інтеграція науки і моралі | Адвокат – суб'єкт формування правової ноосфери |
| ***Етична адвокатська відповідальність*** | усвідомлення моральної відповідальності перед клієнтом, суспільством і ноосферою | - недопущення зловживань;<br>- етичне ведення справ;<br>- захист без конфлікту інтересів | совість, чесність, моральна автономія | Адвокат – носій професійної етики та довіри |
| ***Комунікативно-діалогічний*** | сприяння мирному врегулюванню конфліктів, | - медіація, фасилітація;<br>- комунікативна | діалог, порозуміння, ненасильство | Адвокат – миротворець, фасилітатор, |

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| | розвиток правового діалогу | культура;<br>- діалог у міжкультурних середовищах | | медіатор |
| ***Цивілізаційно-стратегічний*** | внесок у побудову правового суспільства майбутнього | - сприяння правовій модернізації;<br>- вплив на правову політику;<br>- розробка етичних правових норм | довгострокове мислення, стійкість, цивілізаційний баланс | Адвокат – учасник глобального правового розвитку |

Ноосферна адвокатська діяльність постає як новітня філософсько-правова модель, що поєднує гуманістичні, етичні, екологічні, духовні та інтелектуальні засади правозахисної практики. Вона виходить за межі вузькопрофесійного юридизму, трансформуючи адвоката у носія правової свідомості нового типу, орієнтованої на справедливість, милосердя, моральну відповідальність перед суспільством, природою та майбутніми поколіннями.

Ця модель інтегрує ноосферний підхід як ключову методологічну парадигму, в якій правозахисна діяльність стає частиною глобального процесу духовно-правової еволюції людства. Адвокат не лише відстоює права окремого клієнта, а й сприяє утвердженню екологічно свідомої, морально стійкої, культурно інклюзивної правової системи. Таким чином, ноосферна адвокатська діяльність - це не лише новий етап розвитку правничої професії, а й важливий компонент правової трансформації в умовах глобальної нестабільності, який забезпечує синтез права, моралі, розуму і духовності в ім'я сталого та гармонійного розвитку цивілізації.

Проведене дослідження засвідчило актуальність формування ноосферної адвокатської діяльності як філософсько-правової моделі, що відповідає викликам сучасного глобалізованого, технологічного та екологічно вразливого світу. Визначено, що така діяльність базується на інтеграції гуманістичних цінностей, глобальної етики відповідальності, правового плюралізму та міждисциплінарного знання. Адвокат у цьому контексті постає не лише як правозахисник, а як носій моральної свідомості, провідник духовного розвитку права, медіатор між індивідом, суспільством і державою. Сутнісними характеристиками ноосферної адвокатської моделі є: орієнтація на моральну справедливість і гідність людини; усвідомлення глобальної та міжпоколінної відповідальності; включення екологічної, культурної та міжцивілізаційної проблематики в правову практику; відкритість до транснаціонального діалогу та використання інноваційних технологій у межах правозахисту.

**Висновки та перспективи розвитку.** Ноосферна етика та право формують якісно нову парадигму правозахисної діяльності й правової культури, яка базується на ціннісно-духовних засадах, глобальній відповідальності та інтеграції людини, суспільства і природи в єдиний етико-правовий простір. Такий підхід орієнтований не лише на дотримання формальних норм, а й на відновлення справедливості, розвиток моральної чутливості, утвердження гуманізму та екологічної свідомості в правовій практиці. Ноосферне право переосмислює функції юриспруденції, підносячи її до рівня духовного і цивілізаційного координатора – інструменту гармонізації інтересів людства і біосфери, націй і культур, індивідів і спільнот. Воно ґрунтується на синтезі позитивного, природного, космогуманістичного і цифрового права, що дозволяє адаптуватися до викликів сучасної епохи - екологічних криз, технологічних змін, глобальної нестабільності. Нооадвокат - це фахівець або діяч у сфері права, який працює не лише на основі юридичних норм, а й спирається на ноосферну етику, гуманізм, екологічну та моральну відповідальність. Він не лише захищає права людини, а й сприяє правовій еволюції суспільства, діючи в інтересах гармонії між людиною, суспільством, природою і ШІ-технологіями.

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

Правозахисна діяльність у цьому контексті набуває нового змісту: адвокат, правозахисник чи юрист стає не лише захисником інтересів окремої особи, а й активним творцем правової свідомості, культури діалогу, миру і моральної відповідальності. Таким чином, ноосферна етика та право - це не лише концептуальне оновлення правової парадигми, а потужний світоглядний імпульс до формування правової культури майбутнього, заснованої на гармонії, розумі, духовності та ціннісній інтеграції в ім'я сталого розвитку та збереження життя на планеті. Загалом, ноосферна адвокатська діяльність відкриває новий горизонти для правової науки і практики, сприяючи еволюції юридичної професії у напрямі цілісності, відповідальності та духовної зрілості.

Ноосферне право можна розуміти як новий етап розвитку правової свідомості, що виходить за межі антропоцентризму і інтегрує екологічні, біоетичні та планетарні цінності, які забезпечують гармонізацію відносин "людина – суспільство – природа".

Ноосферна етика стає методологічною основою ноосферного права, що формує систему моральних орієнтирів, де пріоритетом є не лише права людини, але й відповідальність перед біосферою, майбутніми поколіннями та космічним розвитком.

У сучасному філософському дискурсі поєднання права та етики у ноосферному ключі відображає глобальну тенденцію переходу від прагматичного використання ресурсів до концепції сталого розвитку, де юридичні норми й моральні імперативи взаємодіють як єдина цілісність.

Отже, ноосферні підходи створюють підґрунтя для формування нової цивілізаційної парадигми, де гуманізм набуває планетарного виміру, а правова система трансформується у напрямку "екоцентричної справедливості".

Висновки дають змогу сформулювати ряд пропозицій та рекомендацій, щодо перспективної реалізації означених завдань та визначеної проблематики: розвиток міждисциплінарного діалогу між юриспруденцією, філософією, екологією та етикою з метою створення цілісної концепції ноосферного права; інтеграція ноосферних цінностей в освітні програми, особливо у сфері права, філософії та соціогуманітарних наук; сприяння міжнародній співпраці для розробки універсальних ноосферно-правових норм, які б гарантували відповідальність людства перед природою та майбутнім; впровадження етичного кодексу ноосферної орієнтації у сфері політики, економіки та технологій для забезпечення балансу між розвитком і збереженням життя; формування суспільної свідомості, що виходить за межі національного та прагматичного, орієнтуючись на глобальний гуманізм і духовний вимір цивілізації.

Таким чином, ноосферне право та ноосферна етика є не лише теоретичними концептами, а й практичними дороговказами для майбутнього людства, що прагне гармонії зі світом і відповідальності перед історією та космосом.

**Список використаних джерел:**

1. Вернадський, ВІ 2011, 'Вибрані наукові праці академіка В. І. Вернадського', Т. 1: *Володимир Іванович Вернадський і Україна*, Кн. 2: *Вибрані праці*. Ред. Загородній, АГ та ін., Київ : Друкарня НБУВ.
2. Верлос, Н. 2020, 'Конституціоналізація цифрових прав людини: вітчизняна практика та зарубіжний досвід'. *Часопис Київського університету права*, (2), 129-133. https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2020.21.
3. Вознюк, ОВ 2023, 'Феноменологічні інструменти взаємодії людини з ноосферою та її різнобічні імплікації', у кн. *Ноосфера Вернадського, сучасна освіта і наука: під час випробувань і надалі.* Колективна монографія до 160-річчя від дня народження В. І. Вернадського; за заг ред. Самодріна, АП, Т. 3, Київ-Кременчук: Вид-во "НОВАБУК", с. 274–345.

4. Воронкова, В, Кивлюк, О & Андрюкайтене, Р 2023, ‘Еволюція від активного відповідального громадянства до цифрового в контексті критичного мислення: досвід країн ЄС’, *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*, 14(91), с. 23–34.
5. Воронкова, ВГ, Кивлюк, ОП & Андрюкайтене, Р 2017, ‘Концептуалізація моделі ноосферного розвитку сучасного соціуму та освіти інформаційного суспільства’, *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник наукових праць*, (68), с. 33-48.
6. Воронкова, В & Нікітенко, В 2023, ‘Проблема трансформації людини у контексті трансгуманізму: методологія цифрової антропології’, *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*, 16 (93), с. 9-17. Доступно: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-16-93-0>. [2 Травень 2025].
7. Губенко, Г 2014, ‘Сучасна моральна криза цивілізації, роль біоетики та наук ноосферного класу в її вирішенні’, *Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. Серія “Філософія”*, (16), с. 122-127.
8. Йонас, Г 2001, ‘Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації’. *Пер. з нім.* К.: Лібра, 400 с.
9. Кивлюк, ОП, Воронкова, ВГ & Нікітенко, ВО 2023, ‘Цифрові права людини як вираження цифрових атрибутів: соціально-філософське обґрунтування’, *Освітній дискурс: збірник наукових праць*, 44(4-6), с. 7-23.
10. *Ноосфера Вернадського, сучасна освіта і наука: під час випробувань і надалі* 2024, Колективна монографія до 161-річчя від дня народження В. І. Вернадського; за ред. Рибалки, ВВ, Т. 4, Київ–Кременчук : *Вид-во “NovaBook”*, 534 с.
11. *Ноосферна парадигма в публічному управлінні: теорія, історія, сучасність* 2017, Матеріали науково-практичної конференції (15 березня 2017 р.), Харків: *Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”*, 208 с.
12. Чупринський, БО 2012, *Філософсько-правові аспекти формування професійної культури майбутніх юристів*. Монографія, Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Луцьк: Захарчук В. В., 140 с.

**References:**

1. Vernadskyi, VI 2011, ‘Vybrani naukovi pratsi akademika V. I. Vernadskoho (Selected Science Works Academician VI Vernadsky)’, T. 1: *Volodymyr Ivanovych Vernadskyi i Ukraina*, Kn. 2: *Vybrani pratsi*. Red. Zahorodnii, AH ta in., Kyiv : *Drukarnia NBUV*.
2. Verlos, N. 2020, ‘Konstytutsionalizatsiya tsyfrovykh prav lyudyny: vitchyznyana praktyka ta zarubizhnyy dosvid (Constitutionalization of Digital Human Rights: Domestic Practice and Foreign Experience)’, *Zhurnal Kyyivs'koho Universytetu Prava,* (2), 129-133. https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2020.21.
3. Vozniuk, OV 2023, ‘Fenomenolohichni instrumenty vzaiemodii liudyny z noosferoiu ta yii riznobichni implikatsii (Phenomenological Instruments of Human Interaction with the Noosphere and its Versatile Implications)’, u kn. *Noosfera Vernadskoho, suchasna osvita i nauka: pid chas vyprobuvan i nadali*. Kolektyvna monohrafiia do 160-richchia vid dnia narodzhennia V. I. Vernadskoho; za zah red. Samodrina, AP, T. 3, Kyiv-Kremenchuk: *Vyd-vo “NOVABUK”*, s. 274–345.
4. Voronkova, V, Kyvliuk, O & Andriukaitene, R 2023, ‘Evoliutsiia vid aktyvnoho vidpovidalnoho hromadianstva do tsyfrovoho v konteksti krytychnoho myslennia: dosvid krain YeS (Evolution from Active Responsible Citizenship to Digital in the Context of Critical Thinking: the Experience of EU Countries)’, *Humanities studies: Collection of Scientific Papers*, 14(91), s. 23–34.
5. Voronkova, VH, Kyvliuk, OP & Andriukaitene, R 2017, ‘Kontseptualizatsiia modeli noosfernoho rozvytku suchasnoho sotsiumu ta osvity informatsiinoho suspilstva (Conceptualization of the Model of Noospheric Development of Modern Society and Education of the Information Society)’, *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii: zbirnyk naukovykh prats*, (68), s. 33-48.
6. Voronkova, V & Nikitenko, V 2023, ‘Problema transformatsii liudyny u konteksti transhumanizmu: metodolohiia tsyfrovoi antropolohii (The Problem of Human Transformation in the Context of Transhumanism: Methodology of Digital Anthropology)’, *Humanities studies: Collection of Scientific Papers,* 16(93), s. 9-17. Dostupno: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-16-93-0>. [2 Traven 2025].
7. Hubenko, H 2014, ‘Suchasna moralna kryza tsyvilizatsii, rol bioetyky ta nauk noosfernoho klasu

ISSN: 2522-9699, 2616-5007

v yii vyrishenni (The Modern Moral Crisis of Civilization, the Role of Bioethics and Sciences of the Noospheric Class in its Solution)', *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia". Seriia "Filosofiia"*, (16), s. 122-127.
8. Yonas, H 2001, 'Pryntsyp vidpovidal'nosti. U poshukakh etyky dlya tekhnolohichnoyi tsyvilizatsiyi'. *Pereklad z nimets'koyi*. K.: Libra, 400 s.
9. Kyvliuk, OP, Voronkova, VH & Nikitenko, VO 2023, 'Tsyfrovi prava liudyny yak vyrazhennia tsyfrovykh atrybutiv: sotsialno-filosofske obgruntuvannia (Digital Human Rights as an Expression of Digital Attributes: Socio-Philosophical Justification)', *Osvitnii dyskurs: zbirnyk naukovykh prats*, 44(4-6), s. 7-23.
10. *Noosfera Vernadskoho, suchasna osvita i nauka: pid chas vyprobuvan i nadali (Noosphere Vernadsky, Modern Education and Science: During the Tests and Further)* 2024, Kolektyvna monohrafiia do 161-richchia vid dnia narodzhennia V. I. Vernadskoho; za red. Rybalky, VV, T. 4, Kyiv–Kremenchuk : Vyd-vo "NovaBook", 534 s.
11. *Noosferna paradyhma v publichnomu upravlinni: teoriia, istoriia, suchasnist (Noospheric Paradigm in Public Administration: Theory, History, Modernity)* 2017, Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii (15 bereznia 2017 r.), Kharkiv: *Vyd-vo KharRI NADU "Mahistr"*, 208 s.
12. Chuprynskyi, BO 2012, *Filosofsko-pravovi aspekty formuvannia profesiinoi kultury maibutnikh yurystiv (Philosophical and Legal Aspects of the Formation of Professional Culture of Future Lawyers)*. Monohrafiia, *Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky*, Lutsk: *Zakharchuk V. V.*, 140 s.

*Прорецензовано / Reviewed* *22.05.2025*
*Рекомендовано до друку / Recommended for publication* *6.06.2025*

**DOI** 10.33930/ed.2019.5007.54(5-6)-2
**УДК** 330.11.021

# СТРУКТУРА ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПАРАДИГМ

**І. В. Сагайдак**

***Анотація.***

***Актуальність теми дослідження.*** *Сучасний етап розвитку економічних систем характеризується глобальними викликами, серед яких – економічна глобалізація, цифрова трансформація, зміни клімату, зростання нерівності та нестабільність фінансових ринків. У цих умовах економічна політика стає одним із ключових чинників забезпечення стабільного розвитку національних економік. Традиційні підходи до її формування вже не відповідають динаміці глобальних процесів, що зумовлює необхідність переосмислення її структури, функцій та напрямів. Особливої актуальності набуває інтеграція новітніх економічних, соціальних та екологічних парадигм у процес розробки економічної політики, а також пошук ефективних механізмів її адаптації до сучасних викликів.*

***Постановка проблеми.*** *Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері економічної політики, відсутнім залишається цілісний підхід до розуміння її структури в умовах глобалізаційних трансформацій та цифрової економіки. Існуючі наукові концепції фрагментарно розкривають різні аспекти економічної політики, проте не дають повної картини взаємозв'язку між її структурними елементами, суб'єктами, об'єктами та інструментами. Така ситуація утруднює розробку дієвих стратегій державного регулювання економіки та узгодження національних інтересів із глобальними тенденціями.*